

Högsta domstolens dom den 2 november 2017 rörande elektroniska skuldebrev, Ö 5072-16

Sammanfattning

Det finns enligt Högsta domstolen inga formella hinder mot löpande elektroniska skuldebrev men det fordras att man i en elektronisk miljö uppfyller de skyddskrav som gäller enligt skuldebrevslagen för löpande skuldebrev.

Det finns emellertid ännu inte, åtminstone såvitt det är känt, ett tillräckligt välutvecklat system för hantering av elektroniska original och det kan finnas anledning att utreda om löpande elektroniska skuldebrev kan behöva regleras särskilt.

Om ett skuldebrev har upprättats i elektronisk form men utformats som ett löpande skuldebrev, kan det komma att behandlas som ett enkelt skuldebrev om borgenären inte kan bevisa att det elektroniska formatet tillgodoser samma skyddsmekanismer som en gäldenär åtnjuter genom att dokumentet svarar mot ett pappersoriginal. Verkställighet kan därför inte nekas enbart på den grunden att något original inte finns att ge in.

Bakgrund

Collector Finans AB (Collector) hade ansökt om verkställighet och åberopat ett skuldebrev ställt till Collector eller order, d.v.s. ett löpande skuldebrev upprättat som ett elektroniskt skuldebrev underskrivet med elektronisk signatur. Enligt 2 kap. 2 § UB ska löpande skuldebrev ges in i original. Kronofogdemyndigheten ansåg att det ingivna skuldebrevet inte utgjorde ett original, varför ansökan inte togs upp. Tingsrätt och hovrätt delade bedömningen.

Kronofogdemyndigheten har den 19 maj 2014 beslutat att löpande skuldebrev som upprättas i elektronisk form inte kan läggas till grund för verkställighet och att ansökan om verkställighet som grundas på sådant skuldebrev ska avslås (832 15599-14/121).

Det ska i sammanhanget påpekas att en del domstolar som prövat andra ansökningar som Collector gjort har kommit till slutsatsen att eftersom ett original inte kan företes saknar skuldebrevet det löpande skuldebrevets egenskaper och därför ansett att det då ska vara ett enkelt skuldebrev.

Kan löpande skuldebrev upprättas i elektronisk form och vad krävs i så fall?

Skuldebrevslagen är från 1936 och något annat än ett fysiskt pappersskuldebrev kunde då inte vara tänkbar. Bestämmelserna är därför utformade med det fysiska skuldebrevet som utgångspunkt.

En första fråga Högsta domstolen behandlar är om skuldebrevslagens krav på besittning av ett skuldebrev är ett krav för att det ska vara ett löpande skuldebrev. Högsta domstolen pekar på att det är tydligt att skuldebrevslagen lägger stor vikt den fysiska besittningen av ett löpande skuldebrev då det är en bärare av den fordran som skuldebrevet avser. Reglerna utgår från ett underliggande krav på en möjlighet till besittning av skuldebrevshandlingen med en därav följande rådgighet och kontroll över fordringsförhållandena.

En annan skyddsregel rör betalning av skuld enligt ett löpande skuldebrev och möjligheten att invända mot krav från en godtroende förvärvare av skuldebrevet framställer. Ett skydd mot krav från en godtroende förvärvare av skuldebrevet är att betalning ska påtecknas på skuldebrevet när betalning görs. Vid infriande av förpliktelsen äger gäldenären rätt att återfå skuldebrevet.

Högsta domstolen konstaterar slutligen att skuldebrevslagens bestämmelser är knutna till det fysiska innehavet av det faktiska skuldebrevet och därmed rådgigheten och kontrollen över fordringsförhållandet, men att lagen ändå är teknikneutral och det är inte ett absolut krav att ett löpande skuldebrev måste vara i pappersform. Ett skuldebrev kan upprättas i annan form om de skyddsändamål som reglerna i skuldebrevslagen är avsedda att fylla tillgodoses.

Ett elektroniskt skuldebrev kan anses vara löpande endast om gäldenären tillförsäkras de skyddsmekanismer som följer av skuldebrevslagen. Kan skyddsreglerna för ett löpande skuldebrev inte uppnås bör skuldebrevet inte anses vara löpande. Högsta domstolen menar att det synsättet ligger i linje med NJA 2010 s. 467 i vilket rättsfall kraven på förvärvaren av ett löpande skuldebrev skärptes när omständigheterna var sådana förvärvaren hade anledning att räkna med att betalning eller infriande till tidigare innehavare inte antecknades på handlingen och vid infriande återsändes inte handlingen. Högsta domstolen slog i det avgörandet fast att invändningsrätten för gäldenären kvarstod även mot den som förvärvat ett sådant skuldebrev. Förvärvaren hade anledning att förvissa sig om att fordran kvarstod innan han förvärvade fordran och var därför inte i god tro vid förvärvet.

Högsta domstolen berör även att elektroniskt dokument kan vara löpande enligt lag. I 6 kap. lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument anges i 5 § att med besittning jämställs registrering på konto i avstämningsregistret och att enligt 4 kap. 19 § 2 st ska verkställd utbetalning av kapitalbelopp och ränta anges på avstämningskontot.

Högsta domstolens bedömning av det aktuella skuldebrevet

Collector gjorde gällande att skuldebrevet visserligen är ställt till Collector eller order, men dokumentet svarar inte mot ett visst papper som bärare av fordringen och skulle därför enligt bolaget vara ett enkelt skuldebrev. Högsta domstolen inleder med att hänvisa till UB-översynens syn på elektroniska skuldebrev som innebär dels att den som förvärvar ett elektroniskt skuldebrev i likhet med principerna i NJA 2010 s. 467 bör åläggas en undersökningsskyldighet, dels att den tekniska utvecklingen kommer sannolikt leda till att det går att identifiera elektroniska dokument i original och då kommer det inte vara något hinder mot elektronisk form för löpande skuldebrev.

Högsta domstolen konstaterar sedan att utformningen av det elektroniska dokumentet inte tyder på att parterna skulle ha tillämpat någon kompletterande lösning som säkerställer rådigheten och kontrollen över informationen om fordringsinnehållet. Under sådana förhållanden och då inte gäldenären har invänt något kring det elektroniska dokumentets egenskaper får borgenärens uppgifter godtas, varför skuldebrevet skulle anses vara ett enkelt skuldebrev.

Vilka slutsatser kan dras av Högsta domstolens avgörande?

En första slutsats är att skuldebrevslagen, trots att den är från 1936, är teknikneutral. Kan man i en elektronisk miljö uppfylla de skyddskrav som gäller enligt skuldebrevslagen för löpande skuldebrev så kan ett löpande skuldebrev mycket väl vara i elektronisk form. Högsta domstolen fäster vikt vid besittningen som måste ha en motsvarande lösning för ett elektroniskt löpande skuldebrev. Vidare måste anteckningar om betalningar kunna göras och det måste finnas ett original.

Dagens tekniska lösningar medger, såvitt är känt, inte att ett originaldokument kan fastställas. Det finns då inte någon lösning som kan användas för att tillämpa skuldebrevslagens regler om löpande skuldebrev på ett elektroniskt dokument. Elektroniska löpande skuldebrev kan i nuläget därför endast behandlas som enkla skuldebrev.

Det bör finnas en möjlighet att förekomma den tekniska utvecklingen genom att lagreglera elektroniska löpande skuldebrev på sätt som gjorts i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument. Det skulle i så fall kräva någon centralt ansvarig för att föra uppgifter om skuldebrev eller någon annan form av teknisk lösning som tillgodoser de skyddsmekanismer som HD efterlyser. En sådan lagstiftningsprocess kommer dock att ta tid och det kan även finnas andra hinder mot en sådan lösning.

I avgörandet hade gäldenären inte invänt mot att skuldebrevet skulle anses vara ett enkelt skuldebrev. Frågan blir då vad Högsta domstolen hade kommit till för slut om gäldenären hade invänt mot borgenärens uppfattning och istället gjorde gällande att skuldebrevet skulle tolkas enligt ordalydelsen och anses vara ett löpande skuldebrev? Det går inte att dra någon säker slutsats av Högsta domstolens dom om avsaknaden av invändning från svaranden om skuldebrevets egenskaper skulle ha haft någon betydelse. Ett sätt att se på frågan skulle kunna vara att bevisbördan faller tillbaka på borgenären när en sådan invändning görs. Det blir då borgenärens sak att visa att skuldebrevet inte är ett löpande skuldebrev trots att ordalydelsen anger att det är ett löpande skuldebrev. Ett annat sätt att se på frågan är att en sådan invändning inte ges någon betydelse eftersom det finns en verkställbar exekutions titel och det då blir fråga att pröva om det till extiteln fogade skuldebrevet uppfyller lagens krav för att vara löpan och i annat fall får det anses som ett enkelt skuldebrev. Frågan lär behöva prövas i domstol för ett klarläggande. Vidare kan det ifrågasättas om en invändning om skuldebrev är en invändning enligt 3 kap. 21 § UB eller om det hör till exigibilitetsprövningen, d.v.s. om ansökan över huvud taget kan tas upp till verkställighet.

Om det elektroniska skuldebrevet ska godtas som ett enkelt skuldebrev får det följande konsekvenser.

- Borgenären måste styrka att han är rätt innehavare av fordran, d.v.s. saklegitimerad, genom att förete en obruten överlåtelsekedja om skuldebrev har varit föremål för överlåtelse.
- Avser fordran en konsumentfordran blir preskriptionstiden tre år i stället för tio år som annars skulle ha gällt om skuldebrevet hade varit ett löpande skuldebrev, se 2 § 2 st preskriptionslag (1981:130). Detta får betydelse för Kronofogdemyndigheten i de fall gäldenären invänder att preskription har inträtt.